ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA MUZEYLARNING TURISTIK JOZIBADORLIGINI OSHIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA ISTIQBOLLAR

Yuzboyeva Gulchehra Mardonovna

Termiz davlat muzey qo'riqxonasi

Marketing va turizm bo'limi yetakchi mutaxassisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada muzeylar faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali turistik jozibadorlikni oshirish masalalari tahlil qilingan. Raqamlashtirish jarayonlarining muzey xizmatlari sifati, tashrif buyuruvchilar tajribasi va turistik oqimga ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, Fransiya, Buyuk Britaniya, Italiya, AQSH va Janubiy Koreya muzeylarida qo'llanilayotgan ilg'or raqamli texnologiyalar tajribasi tahlil qilinib, ularni O'zbekiston muzeylarida tatbiq etish imkoniyatlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari muzeylar raqamli transformatsiyasining madaniy turizmni rivojlantirishda muhim omil ekanligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: muzey turizmi, raqamli texnologiyalar, virtual tur, madaniy turizm, raqamli marketing, audiogid, virtual reallik, qo'shimcha reallik.

Kirish

Globallashuv va raqamli iqtisodiyot sharoitida turizm sohasi jadal sur'atlarda o'zgarib bormoqda. Bugungi turist nafaqat tarixiy yoki madaniy obyektlarni ko'rishni, balki interaktiv va innovatsion tajribalarni ham istaydi. Shu nuqtai nazardan muzeylar zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etish orqali o'z raqobatbardoshligini oshirishga intilmoqda.

Butunjahon Turizm Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, madaniy turizm jahon turizm bozorining eng tez rivojlanayotgan yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Turistlarning katta qismi sayohat davomida muzeylar va madaniy meros obyektlariga tashrif buyuradi. Shu sababli muzeylarda raqamli texnologiyalarni qo'llash turistik mahsulotning jozibadorligini oshirishning muhim vositasiga aylanmoqda.

Raqamli texnologiyalar yordamida muzeylar o'z ekspozitsiyalarini keng auditoriyaga taqdim etish, tashrif buyuruvchilar bilan interaktiv muloqot o'rnatish va yangi turistik xizmatlarni taklif qilish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

Muzeylar raqamli transformatsiyasining nazariy asoslari

Zamonaviy ilmiy adabiyotlarda muzeylarni raqamlashtirish madaniy merosni saqlash va ommalashtirishning muhim yo'nalishi sifatida baholanadi. Tadqiqotchilarning fikricha, raqamli texnologiyalar muzeylarning an'anaviy vazifalarini kengaytirib, ularni ta'limiy, axborot va turistik markazlarga aylantirmoqda.

Muzeylar raqamli transformatsiyasining asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

eksponatlarni raqamlashtirish;

virtual muzeylar tashkil etish;

onlayn ekskursiyalar yaratish;

mobil ilovalar ishlab chiqish;

sun'iy intellekt asosida xizmat ko'rsatish;

qo'shimcha reallik (AR) va virtual reallik (VR) texnologiyalarini joriy etish;

raqamli marketing strategiyalarini qo'llash.

Ushbu texnologiyalar tashrif buyuruvchilarning muzeydagi tajribasini boyitish bilan birga, muzeylarning iqtisodiy samaradorligini ham oshiradi.

Xorijiy davlatlar muzeylarida raqamli texnologiyalarni qo‘llash tajribasi

Fransiya tajribasi: Louvre muzeyi

Fransiyadagi Louvre muzeyi dunyodagi eng ko‘p tashrif buyuriladigan muzeylardan biri hisoblanadi. Muzey raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha yetakchi muassasalardan sanaladi.

Louvreda:

virtual ekskursiyalar tashkil etilgan;

mobil ilovalar ishlab chiqilgan;

ko‘p tilli audiogidlar joriy qilingan;

QR-kodlar orqali eksponatlar haqida ma’lumot olish imkoniyati yaratilgan.

Ayniqsa, sun’iy intellekt texnologiyalari asosida tashrif buyuruvchilarning qiziqishlarini tahlil qilish va shaxsiy marshrutlar tuzish amaliyoti yuqori samara bermoqda.

Natijada muzeyning onlayn auditoriyasi millionlab foydalanuvchilarni qamrab olgan.

Buyuk Britaniya tajribasi

British Museum raqamli madaniy meros sohasidagi eng ilg‘or muzeylardan biri hisoblanadi.

Muzeyning raqamli kolleksiyasi orqali yuz minglab eksponatlar internet tarmog‘iga joylashtirilgan. Foydalanuvchilar muzey fondida saqlanayotgan tarixiy ashyolarni yuqori sifatli formatda ko‘rish imkoniyatiga ega.

COVID-19 pandemiyasi davrida virtual ekskursiyalar tashkil qilinishi muzey auditoriyasini saqlab qolish va hatto kengaytirish imkonini berdi.

Tadqiqotlarga ko‘ra, virtual ekskursiyada qatnashgan ko‘plab foydalanuvchilar keyinchalik muzeyga shaxsan tashrif buyurish istagini bildirgan.

Italiya tajribasi

Italiyadagi Uffizi Galleries muzeyi pandemiyadan keyin raqamli marketing sohasida katta muvaffaqiyatlarga erishdi.

Muzey:

Instagram platformasida faol kontent siyosati yuritdi;

qisqa videolar va onlayn ko‘rgazmalar tashkil qildi;

virtual turlarni yo‘lga qo‘ydi.

Natijada muzeyning ijtimoiy tarmoqlardagi kuzatuvchilari bir necha barobarga oshdi va oflayn tashriflar soni ham ko‘paydi.

Bu holat raqamli marketingning muzey turizmiga bevosita ta’sirini ko‘rsatadi.

AQSH tajribasi

Smithsonian Institution tarkibidagi muzeylar raqamli innovatsiyalar bo‘yicha jahondagi yetakchi markazlardan biri hisoblanadi.

Bu yerda:

3D skanerlash texnologiyalari;

virtual reallik platformalari;

sun’iy intellekt xizmatlari;

onlayn ta’lim dasturlari

keng qo‘llaniladi.

Ayniqsa, 3D modellardan foydalanish imkoniyati dunyoning istalgan nuqtasidagi foydalanuvchilarga muzey kolleksiyalarini o‘rganish imkonini bermoqda.

Janubiy Koreya tajribasi

Janubiy Koreyadagi Milliy muzey raqamli texnologiyalarni muzey sohasiga keng tatbiq etgan muassasalardan biri hisoblanadi.

Muzeyda:

AR texnologiyasi orqali qadimgi obyektlarning asl ko‘rinishini qayta tiklash;

interaktiv ekranlar;

virtual rekonstruksiya xizmatlari;

ko‘p tilli raqamli gidlar

faol qo‘llanilmoqda.

Bu tajriba xorijiy turistlar uchun muzey xizmatlarining sifatini sezilarli darajada oshirgan.

Raqamli texnologiyalarning muzey turizmiga ta’siri

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalarni joriy qilgan muzeylarda:

tashrif buyuruvchilar soni ortadi;

yoshlar auditoriyasi kengayadi;

xizmatlar sifati yaxshilanadi;

turistlarning qoniqish darajasi oshadi;

muzey brendi mustahkamlanadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar muzeylarning xalqaro maydonda tanilishiga xizmat qiladi. Internet orqali tashkil etilgan virtual ko‘rgazmalar millionlab insonlarni qamrab olishi mumkin.

O‘zbekiston muzeylari uchun imkoniyatlar

O‘zbekiston boy tarixiy-madaniy merosga ega davlat hisoblanadi. Mamlakatdagi muzeylar turizm sohasining muhim tarkibiy qismi sanaladi. Biroq raqamli texnologiyalarni joriy etish darajasi ayrim rivojlangan davlatlar tajribasidan ortda qolmoqda.

Quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

Barcha muzeylarda virtual turlar yaratish.

QR-kod asosida ko‘p tilli axborot tizimlarini joriy qilish.

Mobil ilovalar ishlab chiqish.

AR va VR texnologiyalarini tatbiq etish.

Sun’iy intellekt asosidagi raqamli gidlar tashkil qilish.

Ijtimoiy tarmoqlarda muzey marketingini kuchaytirish.

Eksponatlarning raqamli arxivlarini shakllantirish.

Ushbu choralar O‘zbekiston muzeylarining xalqaro turistik bozordagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Muzeylarni raqamlashtirish zamonaviy madaniy turizmning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Fransiya, Buyuk Britaniya, Italiya, AQSH va Janubiy Koreya tajribasi shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar muzeylarning turistik jozibadorligini oshirishda yuqori samara beradi. Virtual turlar, mobil ilovalar, sun’iy intellekt, AR va VR texnologiyalari tashrif buyuruvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratib, muzeylarning xalqaro nufuzini oshiradi.

O‘zbekiston muzeylarida ham mazkur texnologiyalarni keng joriy etish milliy madaniy merosni dunyoga targ‘ib qilish, turistlar oqimini ko‘paytirish va muzey xizmatlarini zamonaviy bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Kotler P., Keller K. Marketing Management. Pearson Education.
2. Timothy D.J. Cultural Heritage and Tourism. Channel View Publications.
3. McKercher B., Du Cros H. Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management.
4. Black G. The Engaging Museum: Developing Museums for Visitor Involvement.
5. Parry R. Museums in a Digital Age.
6. UNESCO. Digital Heritage Strategy Reports.
7. International Council of Museums (ICOM) Reports.
8. OECD. Culture and Local Development.
9. European Museum Academy Research Papers.
10. UN Tourism Reports on Cultural Tourism